

OSET (59) *sb m*

o oraz e jasne.

-f-, -s- (54), -fz-, -sz- (3), -ff-, -fs- (2).

sg *N* oset (25). ◇ *G* ostu (16). ◇ *A* oset (11). ◇ *I* ost(e)m (3). ◇ *L* oście (1) *SkarŻyw*, ostu (1) *Mącz*. ◇ *pl A* osty (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII – XVIII w.*

bot. Carduus L. a. Tribulus L. (Rost); oset, roślina z rodziny złożonych (Compositae), o sztywnych, pokrytych kolcami liściach i łodygach; tribulus Murm, BartBydg, Vulg; PolAnt, Mącz, Modrz; carduus Mącz, PolAnt, Calep, Cn; genus spinarum BartBydg; cactus, chalceos, cinnara Mącz; carduus silvestris Cn (59) : Tribulus. Diftel Ofzet Murm 115; Mymer¹ 18v; BartBydg 162b [2 r.]; Tribulus. Ofeth. [Wodny orzech/ y Kotewki/ Tribulus terrestris SienHerb 178b] Dyftel FalZioł I 147d, +5a, I 148b [2 r.]; Mordacitas in herbis, Oftróść/ kłocie á párlenie/ yáko ná pokrziwách/ oftu/ etc. Mącz 232a; Pappus, Biały mech/ piérze álbo wełná która fie po okwitnieniu [...] z oftu rozlata Mącz 276c; Tribulus, Nieyáki rodzaj oftu o trzech fzcipách. Mącz 463c, 1d, 28d, 38c, 50c, 54a; Calep 165a, [753]a.

W połączeniach szeregowych (5): Leop Is 34/13; GórnDworz Ff3; RejPos 189; BudBib Is 34/13; A ták fie z nimi muśiał [Jezus z ludźmi] powoli y zlekká obchodźić/ iáko z iedną rolą rozmaitymi chwałtami/ drzewem/ chroftem/ ciernim y oftem zároftá. CzechRozm 235.

Przysłowie: bibl. KrowObr 88; z Oftu nie bywa Fig/ áni s ćirnia iágod SarnUzn G8v; RejPos 186v; ModrzBaz 53v; Izali zbieráią z ćiernia groná winne/ ábo z oftu figi? WujNT Matth 7/16. [Ogólem 5 r.]

Wyrażenia: »oset kolący« (1): Ciernie precz wykop/ y ofet kolący GrabowSet Q4.

»oset kosmaty« (1): A przeto poftuchayćie/ pewnego lekárftwá/ Ktore ieft wypifane z zacnych kśiąg Doktorftwá. Główkę iedną álbo dwie/ oftu koftmátego [...] połknąć PaxLiz E4.

»nasienie ostu« (1): nafienie tego Oftu iefth nieiako flodkie á nicz żołądkowi niefzkodzi. FalZioł I 148b.

»woda z ostu« (1): Wodą z Oftu gdy po domu kropią/ pchły giną FalZioł IV 16d.

Zestawienia: [»oset biały« = acanthaleuce, carduus galaxias, spina alba Cn: Ofet biały/ Spina alba maior. Schlangenbom. SienHerb K4#v.]

[»oset czarny« = crocodilium Cn: Ofet czarny/ Rzepká záięcza. Chameleon niger. wild Eberwurtz SienHerb K4#v.]

[»oset czartowy«: SienHerb 557b cf »oset szkapi«.]

»oset domowy« = Tribulus terrestris L. (Rost) [szyk 1:1] (2): FalZioł I 147d cf »oset suchy«.

~ Wyrażenie: »nasienie domowego ostu« (1): nafienie domowego oftu [Nafienie Kotewkowe SienHerb 179a] czo złoty zaważy z winem pithe/ przeciwi fie iadu wfelkiemu FalZioł 148b. ~

»leśny oset« = acanthaleuce, carduus galaxias, spina alba Cn [szyk 2:1] (3): Cactus [...]. Leśny ofet Mącz 28d; Leśny ofeth/ Spina alba Bergdiftel. SienLek 242, X3; [Ofet leśny/ Spina alba minor. Waldtdiftel SienHerb K4#v].

[»oset miękki« = cnecus silvestris, atractylis, colus, fusus agrestis, cartamus silvestris Cn: Ofet miękki Atractilis. Wächdiftel. SienHerb K4#v.]

[»oset morski« (1): Tribulus, Wodny orzech rogąty/ álbo morski ofet. *Mącz* 463c; [Ofet morfki/ Tragum Scorpioń. Hunnertraub/ Katzenrauben/ Blatloř. *SienHerb* K4#v, 497b].

»Panny Maryjej oset« (1): Atractylis – Panny Mariey ofet. *Calep* 110b.

[»oset pawłoczny« = *acanthium, onopordon* Cn: Ofet Páwłoczny Acanthium. welfchdiftel. *SienHerb* K4#v.]

»oset suchy« = *Tribulus terrestris* L. (*Rost*) [szyk 1:1] (2): Ale fuchy á domowy Ofet/ ten wyfoko rofcie á barzo kole. *FalZioł* I 147d, I 147d.

[»oset szkapi«: Weźmi oftu co ij řzkápm y czártowym zowá/ [...] nátlucz prochu řniego *SienHerb* 557b.]

»oset wilgotny« = *Trapa natans* L. (*Rost*) (1): OSet iefť dwoy/ ieden fuchy drugi wilgotny ktori rofcie około rzek y nad řamemi rzekami thak iż liřcie iego po wodzie řie řciele *FalZioł* I 147d.

»włoski oset« = *cactos, cinarae, cinnaris* *Calep*; *carduus benedictus, acorna* Cn (3): Cactos – Włoski ofet. *Calep* 145a; *Cinarae* – Włosky ofset. *Calep* 194b, 196a.

Szeregi: »ci(e)rníe i (a) oset« = *spinae ac tribulus* *PolAnt, Vulg* [szyk 10 :2] (12): *GliczKsiąź* Hv; *KrowObr* 225; *BibRadz* Gen 3/18; *BielKron* 2; *RejAp* 59; *KuczbKat* 375; *BudBib* Iudic 8/7, 16; *SkarŻyw* 59; *WerKaz* 291; *GrabowSet* Q4; [ziemia] ktora rodźi ćiernie y ofty [spinas ac tribulos]/ wzgárdzona iefť/ y blizka przekłęťwá *WujNT* Hebr 6/8. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]

»rzep i oset« (1): A będą wytrácone wyfokości báłwáńfkie/ grzech Izráelfki: Rzep y ofet [*lappa et tribulus*] wyrořcie ná ich ołtarzoch *Leop* Os 10/8.

Personifikacja (3): Był ná gorze Libáńfkiey Cyprys/ do ktorego pořłał Ofet áby mu corę řwoię dał w małżeńftwo. *BielKron* 87v, 87v; Y Ioás krol Izráelfki do Amázyařá krolá Iudfkiego párábołę wfkázuie/ iáko ofet źiele niřkie pořláło do Cedru ná gorze Libanie do drzewá wielce wyfokiego/ áby řwoię corkę dał zá řyná iego. *SkarKaz* 80a.

W przén (5) : iżby ten miřtrz/ iáko dobry gořpodarz onemu nafieniu pomogł/ á othworzył mu drogę/ wykopawřy około niego zieleńko/ ćirníe/ ofet/ to iefť řádze/ á cieľeńnořci nářze prze ktore wielekroć człowiek kwitnąć w dobroći niemoże *GórnDworz* Ff3; Czemu ná to nie baczyłź że cię Pan zowie ćirniem/ głogiem/ á oftem/ ktory áź przez řkorę przenika: á nie thylko w ciáło/ ále práwie w duřę kole owiećzki iego (*marg*) Ieremiař w xxiiij. (–) *RejPos* 189; *CzechRozm* 235; *SkarŻyw* 59; *GrabowSet* Gv.

Synonimy: *zest.*: »Panny Maryjej oset«: »osetek Panny Maryjej«, *podgorzał*.

Cf [OSTOKRZEW], [OSTOKRZEWINA], [OSTOSTRĘCZYNA]